

Fargnoli recopilat per Masó

Ja es troba a l'abast dels investigadors la catalogació d'un nou fons d'imatges històriques del patrimoni. Aquest material, catalogat i documentat pels tècnics de l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes, és important des de molts aspectes. El seu autor és Valentí Fargnoli, Rafael Masó és qui el va reunir i conservar i, pel que fa al seu contingut iconogràfic, es tracta d'imatges d'elements del patrimoni monumental gironí retratats abans de la Guerra Civil.

Des de l'Arxiu es va creure interessant conèixer el contingut d'aquesta col·lecció i es va entrar en contacte amb el Taller d'Història de Maçanet, associació cultural que ha esdevingut propietària del fons, per tal d'establir un conveni de col·laboració a través del qual el Taller permetia la duplicació de les imatges al Col·legi i aquest posava tots els mitjans tècnics al seu abast per a la identificació, recerca i documentació del contingut de les imatges.

Aquesta feina ha permès la identificació de prop de 250 elements i conjunts monumentals de les comarques de Girona, fotografiats abans de la Guerra Civil, fet que

patrimonialment parlant és prou significatiu, per la destrucció i l'espoli que comportà la contesa i pels canvis en les intervencions i els nous usos que s'iniciaren a partir de la segona meitat del nostre segle.

La col·lecció està integrada per 454 imatges. La seva composició temàtica tracta, gairebé monogràficament, d'elements del patrimoni artístic, històric i monumental de les nostres comarques. S'hi detecta un clar predomini de l'arquitectura medieval (esglésies romàniques, masies, castells, edificis gòtics...), i també inclou una interessant mostra d'orfebreria religiosa, bona part de la qual va desaparèixer durant la Guerra Civil.

Així doncs, ens trobem davant una col·lecció d'imatges que ens pot aclarir moltes incògnites entorn del nostre passat patrimonial: quin aspecte tenia el retaule barroc de Cassà de la Selva, o el de Santa Cecília de Molló, com era el castell de Belcaire abans de la seva restauració, quin aspecte oferien el Pedró de Pals o la façana i nau principal de l'església parroquial de Puigcerdà. Tantes incògnites es revelen com nous interrogants ens vénen al cap: quin va ser el motiu d'aquestes imatges?, fou realment un encàrrec de Rafael Masó a Valentí Fargnoli?, per què aquests edificis?, estem realment davant una tria cercada o bé davant unes restes conservades d'un conjunt més complet?, què perseguia Masó?, la realització d'un inventari? la recerca de motius autòctons d'inspiració per a la seva obra?... Cal considerar també la possible inquietud d'ambdós personatges per immortalitzar uns espais que estaven destinats a canviar, bé pel procés de degradació en què es trobaven, bé perquè es començava a albirar la seva possible «restauració».

Davant aquest material, com a arxiu especialitzat en arquitectura i patrimoni, ens interessava

especialment la identificació de les imatges i, a partir d'aquestes, l'estudi del testimoni que quedà cristal·litzat en aquelles instantànies. La realitat patrimonial que reflecteixen ha canviat de forma palesa. En alguns casos, la imatge és el testimoni de quelcom que ja no existeix, i en molts ens parla de restauracions, recuperacions i nous usos.

Pensem que en posar a l'abast aquest material convenientment documentat no estem al final d'un procés, sinó a les portes d'un nou període d'investigació i divulgació. En la mesura que aquestes imatges siguin conegudes, segurament es plantejaran hipòtesis de treball i descobriments que ara només podem intuir. Des del nostre paper de conservadors del patrimoni documental hem fet el primer pas per referenciar i posar a l'abast dels interessats un fragment més de la nostra història; ara queda un llarg camí per recórrer basat en la força iconogràfica d'aquest testimoni del passat.

Rosa Maria Gil

L'Associació d'Història Rural

El 17 d'abril de 1999 es va fundar l'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines amb l'objectiu d'aglutinar investigadors i interessats en l'estudi del món rural. La seva aparició ha coincidit amb un moment en què els centres d'estudis locals i comarcals debaten quina ha de ser la seva funció; l'especificitat de l'Associació rau en la seva especialització, una manera clara d'afrontar el futur d'aquestes institucions dedicades a l'estudi i la difusió del passat.

L'Associació s'ha plantejat tres objectius bàsics en les seves actuacions.

Valentí Fargnoli: Pals.
Torre de les Hores.
Primer terç s. XX.

TMM/COAC

Algunes coses perdudes

L'activitat més ambiciosa de l'Associació d'Història Rural és la publicació de la Biblioteca Rural.

En primer lloc, haurà de servir de vehicle d'expressió de les inquietuds dels seus associats, per la qual cosa publica un butlletí, *Mestall*, a tall d'agenda de l'actualitat de l'estudi del món rural. En segon lloc, organitza o participa en l'organització d'activitats de reflexió, estudi o divulgació; fins ara ha pres part en les conferències sobre la pagesia de remença realitzades el gener d'aquest any, en el seminari dedicat a la sagrera medieval, i a la tardor, sempre en col·laboració amb altres institucions, participarà en unes jornades de treball sobre els arxius patrimonials i també sobre l'arquitectura rural. En tercer lloc, i aquesta és la seva activitat més ambiciosa, l'Associació coedita, juntament amb la secció Vicens Vives de l'ILCC (Universitat de Girona) i l'editorial gironina CCG Edicions, la col·lecció Biblioteca Rural, de la qual ja ha sortit el primer volum, *Els darrers senyors de Cervià de Ter. Reflexions sobre el caràcter mutant de la propietat*, escrit per Rosa Congost, i està previst d'editar-ne 9 més en el bienni 2000-2001. La Biblioteca Rural inclourà tres tipus de llibres: estudis, documents i fonts. La qualitat de les seves publicacions és garantida per l'examen d'avaluadors externs.

L'Associació està oberta a les inquietuds dels associats i canalitza les seves iniciatives. Val la pena esmentar-ne dues de molt interessants i engrescadores: la primera consisteix a confeccionar un banc de dades a partir del buidatge dels arxius parroquials (se n'encarregarà el Grup d'Estudis Genealògics i Demogràfics, que acaba de constituir-se), i la segona a encetar un arxiu de memòries de vida de pagesos del segle XX. Les dues activitats estan obertes a les persones interessades.

Per dur a terme aquestes activitats, l'Associació compta, sobretot, amb les aportacions en forma de quotes dels

seus associats, més de vuitanta en aquests moments, que els donen dret a rebre els volums de la Biblioteca Rural, així com el butlletí *Mestall*, i a participar en els actes organitzats o coorganitzats per l'entitat. Com que els ingressos no són suficients per finançar les activitats, l'Associació ha hagut de buscar suport econòmic de diverses institucions (la Diputació de Girona, la Fundació Privada: Girona, Universitat i Futur, i, puntualment, els ajuntaments de Girona i Cervià de Ter); sense aquest ajut no seria possible portar a la pràctica els objectius proposats.

Aquests són els projectes de l'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, i de moment comencem ja a veure'n els primers resultats.

Pere Gifre i Ribas

Els dibuixos de Vayreda

Els darrers mesos hem pogut veure a la Sala d'Exposicions de la Pia Almoina de Girona i a la sala La Carbonera del Museu Comarcal de la Garrotxa d'Olot una col·lecció de dibuixos del pintor Joaquim Vayreda i Vila (1843-1894), paisatgista fundador del cèlebre estil pictòric conegut com l'Escola d'Olot.

La mostra, que ha reunit per primera vegada 41 originals de Vayreda —molts dels quals habitualment es troben dispersos entre descendents i amics del pintor—, té el valor afegit d'aquells documents concebuts sense ànim de ser divulgats. En la seva condició de privats poden reflectir, encara més clarament, les preocupacions estètiques i les reflexions del pintor entorn de la línia, la llum, els volums i el gest, com a

Una ciutat de novel·la

En coincidència amb el final de curs, l'IES Narcís Xifra Masmitjà va muntar una exposició sota el títol *Girona, ciutat de novel·la*. Els alumnes van buscar a la biblioteca del centre, que té una secció especialitzada en la matèria, obres de creació literària en prosa relacionades amb Girona, des de Pérez Galdós fins a Peter Handke. Els llibres van ser exposats i, a les parets, en ampliacions fotogràfiques, s'hi mostraven les pàgines relacionades amb indrets concrets del territori urbà. Així es va poder constatar —per a molts va ser un descobriment— fins a quin punt Girona ha estat una font d'inspiració literària constant i creixent al llarg de tot el segle que s'acaba.

Quan la literatura sobre un lloc és tan exuberant, les experiències de lectura, de comparació i de contrast són múltiples i poden ser apassionants. Amb fragments de novel·les, antigues i modernes, es pot confegir el plànol sencer de la ciutat, des del nucli històric fins a l'eixample i la perifèria. A Dublín fan visites guiades a partir de l'*Ullisses* de Joyce, una novel·la que passa en un sol dia. A Girona es podria fer una visita completa a la ciutat i als afores exclusivament amb textos de Bertrana, i una altra —encara més detallada— amb textos de Pla, que no és ben bé un novel·lista però que resulta tan eficaç com el millor a l'hora de descriure la ciutat. Pep Bosch, Joan Moreno i Rosa M. Salip han fet experiències en aquesta direcció, i les expliquen en un capítol del llibre *El guiatge turístic*, editat fa poc per l'Insetur i la UdG. Les fórmules es podrien multiplicar, a cavall dels relats clàssics de Ruyra, de la trilogia de Gironella o de l'última novel·la de Puigverd. Cada visita ens mostraria una ciutat distinta: Girona té tantes cares com les novel·les que li fan de mirall.

Narcís-Jordi Aragó